

REMISSVAR

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige

YTTRANDE 2020-11-12

**Socialdepartementet
103 33 Stockholm**

**Departementspromemoria DS 2020:16 – Stärkt barnrätts-
perspektiv för barn i skyddat boende – Förslag till bestä-
melser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och
skolgång**

Dnr: S2020/05758/SOF

Sammanfattning

Ett beslut om insatsen skyddat boende för barn och unga, särskilt för barn i vårdnadstvister, bör som ett minimum föregås av en strukturerad riskbedömning. En sannolikhetsbedömning är inte tillräckligt för att det i de allra flesta fall på ett rättssäkert sätt ska kunna avgöras om ett så ingripande beslut som skyddat boende, kan vara förenligt med barnets bästa. Endast om en riskbedömning visar att ett barn riskerar att fara illa som insatsen bör få komma i fråga. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser även att ett barns samtycke bör sökas i varje enskilt fall, med utgångspunkt i barnets ålder och mognad. Och att barnets fria vilja i barnkonventionens mening beaktas. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige avstyrker därför förslaget om att barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende i sin nuvarande utformning.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige delar bedömningen att barn ska få ett eget offentligt biträde. Men anser att det bör förtydligas vad som krävs för att socialnämnden och domstolar ska ha rätt att fatta beslut utan den andra vårdnadshavarens samtycke. Och anser att i handläggningen av mål om omedelbar placering i skyddat boende, ska som regel nämndemän ingå i rätten. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige tillstyrker därför förslagen om bestämmelser om handläggningen, med nämnda reservationer.

När ett barn väl är placerat i ett skyddat boende är det viktigt att barnet får tillgång till skolgång, oavsett i vilken kommun barnet för tillfället bor i. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige tillstyrker därför förslaget att socialnämnden ges befogenhet att medverka till val eller byte av skola.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige delar utredarens bedömning att befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen, OSL, är tillräckliga för att kunna sekretessbelägga uppgifter om ett barn och barnets vårdnadshavare när de är placerade i skyddat boende.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser dock att regeringen bör överväga om även Försäkringskassan ska inkluderas i gruppen av myndigheter som har möjlighet att få uppgifter för särskilt fall, för att underlätta tillämpningen av socialförsäkringen för personer som placerats i skyddat boende och den kvarboendeföräldern.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige delar även utredarens bedömning att socialförsäkringsbalkens bestämmelser kan behöva ändras. Regeringen bör vara uppmärksam på att förslaget om att en vistelse i skyddat boende inte ska leda till ändrad bosättning, kan ha implikationer på rätten till ersättningar från socialförsäkringen. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser därför att det åtminstone bör göras en mer djupgående konsekvensanalys av verkningarna i detta avseende av de förändringar som förslås.

Ds 2020:16

Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång

3 Överväganden och förslag

3.1 Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke

3.1.1 Barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige avstyrker förslaget i sin nuvarande utformning.

I en del klara fall borde det inte råda tveksamhet om ett barn är i behov av omedelbart skydd. Det kan röra sig om fall där det finns dokumenterat eller bevitnat våld eller hot om våld mot den andra föräldern och/eller barnet. Men i de allra flesta fall torde det röra sig om bedömningar utifrån uppgifter i varje enskilt fall. Och i infekterade vårdnadstvister (high conflict cases) i sämsta fall om bedömningar utifrån uppgifter från enbart en part. Och som föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige angett i svarsyttrandet till betänkandet SOU 2017:112, förekommer det att barn i vårdnadstvister placeras i skyddat boende utifrån påstått våld eller påstått hot om våld, enbart för att skilja barnet från den andra föräldern och för att vinna fördelar i vårdnadstvist.

Att utan genuina skäl skilja ett barn från en fungerande förälder kan vara mycket skadligt för barnet. Barn mår bäst av att ha en fungerande kontakt med båda sina föräldrar. Detta har forskning visat på (Flera stora studier från CHESS – Centre for Health Equity Studies- som är knutet till Karolinska institutet och Stockholms universitet). Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige känner till många fall där barn tas in i skyddat boende under en pågående vårdnadstvist, på lösa anklagelser. SVT och programmet Dokument inifrån har nyligen uppmärksammat ett sådant fall i dokumentären "Att rädda ett barn".

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser därför inte att en sannolikhetsbedömning är tillräckligt för att det i de allra flesta fall, särskilt där vårdnadstvist pågår, på ett rättssäkert sätt ska kunna avgöras om ett så ingripande beslut som skyddat boende, kan vara förenligt med barnets bästa. En regelrätt riskbedömning enligt handlägningsstödet från myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, måste göras som utgångspunkt, där båda parter och om det är lämpligt även barnet hörs.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser även att ett barns samtycke bör sökas i varje enskilt fall med utgångspunkt i barnets ålder och mognad, vilket harmoniserar med barnrättsperspektivet och barnets rätt att bli hörd så som den ges uttryck för i föräldrabalken och barnkonventionen.

15 års gränsen för samtycke som föreslås är inte ändamålsenlig. Även 12, 13 och 14 åriga barn bör få möjlighet att bli hörda, med hänsyn till deras ålder och mognad. Och som tidigare angetts i svarsyttrandet till betänkandet SOU 2017:112, hur hanterar man en situation där ett barn under 15 år inte samtycker till placering i skyddat boende?

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser även att hänsyn måste tas till barnets fria vilja, och inte enbart till barnets uttryckta vilja eller barnets vilja så som den förälder som barnet bor hos menar att den ser ut. I detta avseende hänvisar föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige till barnkonventionens artikel 12, där det framgår att konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Och att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige gör gällande att barn kan påverkas och kan även hamna i lojalitetskonflikt. Att under en pågående vårdnadstvist i vårdnadsålet höra ett barn som utan giltigt skäl hålls undan från den ena föräldern, är därför förenat med risker - och kan leda till beslut som inte är till barnets bästa - och därmed inte förenligt med barnrättsperspektivet. Beslut om placering i skyddat boende för barn i vårdnadstvister bör därför tas med stor försiktighet.

3.1.2 Bestämmelser om handläggningen

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige tillstyrker förslaget med följande reservation.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige är tveksam till utredarens bedömning att socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende inte bör vara överklagbart. Samtidigt inser Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige det opraktiska med ett sådant förfarande, när det gäller beslut som behöver tas skyndsamt och som ska gälla omedelbart och under en begränsad tid. Komplexiteten i en del fall, t.ex. high conflict cases i vårdnadstvister, gör det dock önskvärt med ett överklagandeförfarande ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Det är därför av vikt för rättssäkerheten att ett så ingripande beslut som placering i skyddat boende är, skyndsamt underkastas domstolsprövning. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser dock att i handläggningen av mål om omedelbar placering i skyddat boende ska som regel nämndemän ingå i rätten. Och det är viktigt att förvaltningsdomstolarna får det kompetensstöd de behöver för uppdraget och även bred kunskap och kunskapsutveckling avseende barn i skyddat boende och varför de placeras där. I detta ska även ingå kompetensstöd och kompetensutveckling i den internationell forskning som finns kring otillbörlig påverkan av barn och barns avståndstagande från en förälder.

Det är därför viktigt att, förutom kunskapsstöd och kunskapsutveckling, relevant myndighet får i uppdrag att utarbeta en vägledning som stöd för tillämpning av regelverket för insatsen skyddat boende. I annat fall riskeras en situation som så ofta förekommer i tillämpningen av LVU-lagstiftningen, där förvaltningsdomstolar många gånger okritiskt och summariskt fastställer socialnämndens beslut.

Det ovanstående belyser behovet av att barnet, i mål och ärenden om beslut om omedelbar placering i skyddat boende, får ett eget offentligt biträde som tar vara på barnets rättigheter och intressen och ingen annans.

3.1.4 Vårdnadshavarens beslutanderätt i frågor som kräver samtycke under vistelsetiden

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige tillstyrker förslaget med följande reservation.

När väl ett barn har placerats i skyddat boende är det viktigt att barnets skolgång inte hindras eller drabbas på något sätt. Därför bör socialnämnden ges befogenhet att med endast den ena av två vårdnadshavarens samtycke besluta om val eller byte av skola.

Eftersom insatsen skyddat boende är en tidsbegränsad insats, bör det finnas en klar planering i genomförandeplanen om när barnet, när det är möjligt, kan återgå till sin ordinarie skola.

3.2 Sekretess

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige delar utredarens bedömning att befintliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen, OSL, är tillräckliga för att kunna sekretessbelägga uppgifter om ett barn och barnets vårdnadshavare när de är placerade i skyddat boende.

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser dock att regeringen bör överväga om även Försäkringskassan ska inkluderas i gruppen av myndigheter som har möjlighet att få uppgifter för särskilt fall, för att underlätta tillämpningen av socialförsäkringen för personer som placerats i skyddat boende och den kvarboendeföräldern.

3.4 Ändringar i socialförsäkringsbalken kan behöva övervägas

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige delar utredarens bedömning att socialförsäkringsbalkens bestämmelser kan behöva ändras. Som föreningen angett i yttrande till betänkandet 2017:112, bör regeringen vara uppmärksam på att förslaget om att en vistelse i skyddat boende inte ska leda till ändrad bosättning, kan ha implikationer på rätten till ersättningar från socialförsäkringen. Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser dock att det åtminstone bör göras en mer djupgående konsekvensanalys av verkningarna i detta avseende av de förändringar som förslås.

Stockholm den 12 november 2020

Farouk Medina Ávila
Styrelseledamot (föredragande)

Matts Hertsberg
Ordförande (beslutsfattare)

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige